

NATURA PRAGENSIS 16

STUDIE O PŘÍRODĚ PRAHY

Vydáno ve spolupráci
s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, středisko Praha,
a s finanční podporou Magistrátu hl. m. Prahy
na základě darovací smlouvy č. DAG/67/04/000609/2002

Vydala 01/4. Základní organizace Českého svazu ochránců přírody „Botič-Rokytká“

Praha 2004

Natura Pragensis

je regionální sborník zaměřený na přírodovědné studie z území hlavního města Prahy a určený pro publikaci výsledků vědecké a odborné činnosti směřující k poznání všech aspektů přírody se zvláštním důrazem na cenná přírodní území a vzácné druhy.

Redakční rada

Doc. Jarmila Kubíková, CSc. (předseda redakční rady)
Mgr. Pavel Špryňar (výkonný redaktor)

Mgr. Luboš Beran
Jiří Hadinec
Doc. Vladimír Hanák, CSc.
RNDr. Ladislav Hanel, CSc.
RNDr. Vladimír Hanzal
Prof. Karel Hůrka, CSc.
RNDr. Jiří Kříž, CSc.
RNDr. Vojen Ložek, DrSc.
RNDr. Zdeněk Mrkáček
Ing. Pavel Mudra
RNDr. Jaroslav Obermajer
Ing. Josef Pavlík
Prom. biol. Zdeněk Pouzar
RNDr. Jaromír Strejček
Ing. Pavel Pešout

Jiří Vávra

Klasifikace zvláště chráněných území Prahy na základě rozboru jejich motýlí fauny

Classification of especially protected areas in Prague
on base of their lepidopteran fauna analysis

OBSAH

Úvod	4
Metodika	5
Vysvětlení stupňů indikačního významu	5
Výsledky	8
Charakteristika jednotlivých ZCHÚ z pohledu motýlí fauny	8
Návrh na zákonnou ochranu nejvýznamnějších motýlích druhů žijících na ZCHÚ hl. m. Prahy	45
Souhrn	46
Summary	47
Soupis literatury	48
Příloha 1 – Seznam motýlů ZCHÚ hl. m. Prahy	53
Příloha 2 – Klasifikace motýlích druhů jako indikátorů, návrh ochrany ohrožených druhů	139
Příloha 3 – Zastoupení motýlích druhů jako indikátorů v jednotlivých ZCHÚ hl. m. Prahy	183

Klasifikace zvláště chráněných území Prahy na základě rozboru jejich motýlí fauny

Classification of especially protected areas in Prague on base of their lepidopteran fauna analysis

Jiří Vávra

Aquatest a.s., Geologická 4, 152 00 Praha 5; vavraj@aquatest.cz

■ **Abstract.** Presented paper solves a problem of recognition of especially protected areas lepidopteran fauna of Prague capital, evaluates an indicative value of lepidopteran species, suggests a level of statutory species protection deduced from detailed knowledge of their bionomics and evaluates, on base of lepidopteran analysis, good conditions and natural quality of biotopes being a conservation matter in these areas. The analysis of lepidopteran species composition in particular protected localities enables to formulate recommendations for eventual changes of management for benefit of habitat diversity preservation and regeneration. Methodology used in the paper enables to formulate more exact conclusions as results of biological inventory research, the component of which is the lepidopteran investigation. An elaboration of analogous proposal for lepidopteran species classification and conservation for the whole lepidopteran fauna of the Czech Republic is from this aspect more than desirable.

■ **Key words:** Prague, habitat protection, species protection, Lepidoptera, indicators, methodology.

Úvod

Studie podává aktuální informaci o motýlí fauně zvláště chráněných území (ZCHÚ) hlavního města Prahy. Vznikla na základě potřeby hodnocení přírodovědecké kvality chráněných území za finanční podpory Magistrátu hl. m. Prahy, odboru ochrany prostředí. Vznik této studie je dokladem toho, že současné vedení jmenovaného odboru pražského magistrátu si plně uvědomuje důležitost důsledné ochrany pražské přírody v podmínkách intenzivního urbanistického tlaku.

Práce je výsledkem téměř čtyřicetiletého úsilí autora o poznání a shrnující přehled motýlí fauny neobvykle pestrého přírodního prostředí, v němž se hlavní město nalézá. Obsahuje výhradně aktuální údaje získané v období přibližně od roku 1963 do roku 2001, nikoli starší. Důvodem pro vyloučení starších údajů je více.

Prvním z nich je překotný rozvoj celého pražského regionu ve sledovaném období, který měl za následek významnou změnu přírodních podmínek na téměř všech dnešních ZCHÚ. Následkem výstavby města, změny charakteru využívání ploch chráněných území, změnou místních klimatických podmínek a v neposlední řadě i následkem přirozeného vývoje stanovištních podmínek došlo k nezanedbatelnému posunu ve druhové skladbě téměř všech systematických skupin organismů. V případě motýlů lze předpokládat změnu o to výraznější, že jde o organizmy téměř výhradně fytofágní, tedy úzce vázané na vegetaci, na jejíž vývoj téměř bezprostředně reagují. Změny ve druhovém složení motýlí fauny jsou

tedy ovlivňovány dvakrát – jednak vývojem vegetace, jednak vývojem vlastním, podmíněným zákonitostmi dlouhodobé dynamiky populací jednotlivých druhů. Zapracování údajů uváděných ve starší literatuře by proto mnohdy vedlo ke zkreslující představě o dnešní motýlí fauně, což by znemožnilo využití údajů o druhovém složení pro navazující účely specifikované v dalším textu.

Dalším důvodem pro neuvádění starších literárních údajů je nedostatečná záruka správnosti determinace některých druhů, zvláště pak těch sporných druhů, jejichž systematický statut byl vyřešen teprve v nedávné době. Ze stejného důvodu nejsou uváděny ani mnohé relativně mladé faunistické údaje například z rezervačních knih či různých příležitostných publikací, které obsahují mnoho zavádějících dat založených na chybné determinaci.

Dalším důvodem pak je mnohdy nepřesná lokalizace starších údajů, která neumožňuje jejich jednoznačné přiřazení ke stávajícím ZCHÚ.

Vlastní soupis motýlů ZCHÚ hl. m. Prahy nebyl konečným cílem této práce, ale jen výchozím materiálem pro zhodnocení přírodovědecké zachovalosti jednotlivých ZCHÚ na základě přítomnosti motýlích druhů jako indikátorů kvality biotopů. Takové zaměření práce je nejzávažnějším důvodem pro vypuštění různých starších, neaktuálních, nevěrohodných a jinak zavádějících údajů, které jsou k dispozici v různých literárních pramenech. Pro toto posouzení zachovalosti biotopů byla autorem vypracována metodika, která hodnotí indikační význam motýlích druhů, jak je uvedeno ve stati o metodice.

Metodika

Činnost byla rozdělena do tří metodických kroků.

V prvním kroku byl vypracován aktuální soupis motýlích druhů s využitím vlastních poznatků autora nabytých v období let 1963 až 2001. Soupis byl doplněn aktuálními údaji dalších lepidopterologů z některých ZCHÚ. Přítomnost motýlích druhů na jednotlivých chráněných lokalitách byla zjišťována klasickými metodami, zahrnujícími sběr imág v průběhu dne, registraci životních projevů nedospělých stadií v případě druhů minujících, noční lov imág s použitím speciálních světelných zdrojů atraktivních pro druhy s noční aktivitou a chov imág z nedospělých stadií v laboratorních podmínkách. Determinace druhů byla prováděna buď přímo v terénu, nebo po preparaci srovnáním se sbírkovým materiálem autora, popřípadě rozбором kopulačních orgánů u problematických druhů. Převážná většina cennějších údajů je dokladována sbírkovým materiálem. Pro každé ZCHÚ byl vypracován soupis druhů motýlů tabulkovou formou s použitím názvosloví podle práce Novák, Liška et al. 1997.

Ve druhém kroku byly druhy zastoupené v ZCHÚ pražského regionu, uvedené ve výše zmíněném soupisu, zhodnoceny na základě jejich indikačního významu. K tomu byl zvolen postup, který je obsahem tabulky 1.

Vysvětlení stupňů indikačního významu

Indikátor 1. stupně – indikačně nanejvýš významné druhy zasluhující v mnohých případech zákonnou ochranu na stupni *kriticky ohrožený, silně ohrožený, ohrožený* ve smyslu vyhlášky 395/92 Sb.

Indikátor 2. stupně – indikačně velmi významné druhy, v některých případech zasluhující zákonnou ochranu.

Indikátor 3. stupně – indikačně významné druhy, ve výjimečných případech zasluhující zákonnou ochranu.

Indikátor 4. stupně – obecně rozšířené, avšak nepříliš hojné druhy indikačně nevýznamné.

Indikátor 5. stupně – obecně rozšířené a hojné druhy indikačně nevýznamné.

Stupně indikačního významu se nekryjí s výrazem „vzácnost“. Jde o ukazatel kombinovaný s dalšími hledisky – vazbou na živnou rostlinu a vazbou na stanoviště. Proto lze u hodnot indikačního významu zaznamenat v mnohých případech větší či menší disproporci proti obecně vžitým představám o vzácnosti